

اهمیت مراقبت‌های
ادغام یافته کودکان بیمار
زیر ۵ سال

خدمات «مانا» برای سلامتی

آمنه قادری
مربی مرکز آموزش بهورزی
دانشگاه علوم پزشکی کردستان

اهداف آموزشی

امید است خوانندگان محترم پس از مطالعه مقاله:

اهمیت مراقبت‌های ادغام یافته کودکان بیمار را بیان کنند.

راهکارهای مؤثر در پیشگیری و درمان کودکان زیر ۵ سال را نام ببرند.

نحوه ارائه خدمات مراقبت‌های ادغام یافته کودکان بیمار را توضیح دهند.

مقدمه

موضوع سلامت کودکان از کلیدی‌ترین مباحث در نظام سلامت هر کشوری به شمار می‌آید. هر کودکی، شایسته آن است که در خانه و محیطی امن از نظر جسمی و روانی، رشد و تکامل یابد. هر کودکی، نیازمند خانه، تغذیه خوب، آموزش همراه با کیفیت قابل قبول و درمان مناسب است. هر کودکی، باید امکان دستیابی به مراقبت‌های پیشگیری، ارتقای سلامت و درمان طبی، سلامت روان و سلامت دهان را داشته باشد و چنین مراقبتی، از طریق ارتباط مداوم با مراقبان بهداشتی اولیه و دستیابی به مراقبت ثانویه تأمین می‌شود. تأمین، حفظ و ارتقای سلامت این سرمایه‌های اصلی و آینده سازان کشور، مسئولیت دولت، سازمان‌ها، اجتماع، والدین و البته خود کودکان است. برخی از کودکان، با وجود این که سالم به دنیا آمده‌اند و سالم هستند، در وضعیت بهداشتی مطلوبی نیستند. از آنجا که کودکان گروه حساس و آسیب‌پذیر به حساب می‌آیند نیاز به خدمات با کیفیت سلامت دارند و شایسته بالاترین کیفیت مراقبت‌های بهداشتی

و داروهای مورد نیاز بیمار از دارونامه تامین شود. پس از تثبیت وضعیت کودک، داده‌ها در سامانه ثبت می‌شود و در صورت حضور پزشک ویزیت کودکان بیمار در مرکز / خانه / پایگاه بهداشتی توسط پزشک و بر اساس محتوای بوکلت مانا پزشک انجام می‌شود. در این فرآیند مراقبان سلامت با پزشک در زمینه انجام برخی خدمات از قبیل انجام پایش رشد، واکسیناسیون، مشاوره‌ها و پیگیری‌ها همکاری می‌کنند. هدف در اجرای این وظایف برقراری ارتباط مناسب، افزایش آگاهی بیماران در مورد عوامل خطر ایجاد کننده بیماری‌ها و آگاهی از خطرات بیماری، استفاده صحیح داروها، زمان‌بندی کنترل بیماری توسط بیمار و خانواده، ارایه چک لیست برای اجرای برنامه خود مراقبتی، ارزیابی تغییر رفتار در مراجعه‌های بعدی و ارایه راهنمایی‌های لازم است. راهکارهای زیادی برای پیشگیری و درمان و نجات جان کودکان طی سال‌های گذشته مؤثر بوده‌اند از جمله:

- برنامه واکسیناسیون کشوری
- برنامه کشوری درمان کم آبی با ORS
- آنتی بیوتیک‌ها
- درمان سریع مالاریا

هستند. با توجه به این مهم، برنامه «مانا»^۱ که یک راهبرد و برنامه مهم برای پیشگیری و کاهش بروز بیماری یا مرگ ناشی از بیماری‌های شایع در کودکان زیر ۵ سال است تنظیم شده است. همه کسانی که از کودکان مراقبت می‌کنند باید در اجرای برنامه مراقبت‌های ادغام یافته ناخوشی‌های اطفال نقش داشته باشند و بایستی در تمام کشور مراقبت یکسان، قابل قبول و با کیفیت بالا ارایه شود.

از «مانا» بیشتر بدانید

هر ساله تعداد زیادی از کودکان زیر ۵ سال در کشورهای در حال توسعه به علت بیماری‌های شایع دوران کودکی می‌میرند. بخش عمده‌ای از این مرگ‌ها در اولین سال تولد و به علت عفونت‌های حاد تنفسی، اسهال، سوءتغذیه یا ترکیبی از آن‌ها که با تشخیص و درمان صحیح و مناسب قابل پیشگیری هستند، رخ می‌دهد. اگر چه مرگ کودکان زیر ۵ سال در جمهوری اسلامی ایران روند کاهشی مطلوبی را طی سال‌های اخیر داشته است که ناشی از کاهش مرگ و میر به دلیل بیماری‌های واگیر است؛ اما کماکان، کودکان زیادی به بیماری‌هایی از قبیل اسهال و عفونت تنفسی مبتلا می‌شوند که مدیریت صحیح این بیماری‌ها علاوه بر کاهش مرگ کودکان، هزینه‌ها و مشکلات ناشی از بستری در بیمارستان و معلولیت‌ها را کاهش خواهد داد.

نحوه ارایه خدمات «مانا» با مراجعه کودک بیمار به پایگاه یا خانه بهداشت آغاز می‌شود. مراقب سلامت/ بهورز مراقبت کودک بیمار را براساس بوکلت غیر پزشک مانا ارزیابی، طبقه بندی و درمان کرده و مشاوره می‌دهد. مراقب سلامت/ بهورز در بدو ورود بیمار علائم خطر فوری و علائم خطر در کودک را کنترل کرده و سپس کودک را با توجه به علت مراجعه از نظر سرفه، اسهال، تب، مشکل گوش‌درد، گلودرد و کم وزنی بررسی کرده، از حیث واکسیناسیون و مکمل یاری ارزیابی‌ها را تکمیل می‌کند و اقدام‌های مربوط به هر طبقه بندی را انجام می‌دهد تا درمان‌ها طبق بوکلت انجام شده

• تغذیه با شیر مادر

• پیشگیری از سوانح و حوادث و مهار آسیب‌های کودکان و...

نتیجه‌گیری

با بهبود عملکردهای مراقبت کودک بیمار در سطوح مختلف ارابه خدمت، می‌توان در کاهش مرگ و میر، عوارض بیماری‌ها، بهبود وضعیت تغذیه و اصلاح اختلال رشد در کودکان همراه با مدیریت هزینه و منابع موفق شد.

بهبود مهارت کارکنان بهداشتی درمانی (پزشک/مراقب سلامت/بهورز) در برخورد با کودک بیمار، تشخیص و درمان بموقع بیماری نقش مهمی در کاهش بار بیماری و معلولیت و مرگ در کودکان دارد. ثبت داده‌ها در سامانه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. پرونده الکترونیک سلامت به پزشک خانواده و تیم سلامت کمک می‌کند تا با به‌کارگیری داده‌های ناشی از ویزیت (پایه و روتین) فرد، مسایل و مشکلات کودک بیمار را شناسایی، کنترل و حل کرده و برای ارتقای کمی و کیفی ارابه خدمات اقدام کند و در نهایت سلامت کودک را ارتقا دهد.

پیشنهادها

• به دلیل ضرورت و اهمیت اجرای بسته خدمت مانا و تأثیر قابل توجه آن در کاهش مرگ و میر و عوارض بیماری‌ها و هزینه اثربخشی آن در ارتقای سلامت کودکان، لازم است مشکلات مرتبط با اجرای ناقص یا نرسیدن به اهداف برنامه و تأثیرات جانبی آن در سطوح مختلف ارابه خدمت، استخراج

شود تا در برنامه ریزی‌ها و سیاستگذاری‌ها، تقویت برنامه مانا در دستور کار قرار گیرد.

• توزیع عادلانه منابع سلامت، بهینه‌سازی مصرف منابع سلامت و اصلاح مدیریت نظام سلامت کشور منجر به ارتقای کیفیت خدمات بهداشتی و درمانی و کیفیت سلامت شهروندان مخصوصاً کودکان بیمار می‌شود.

• تأمین و توزیع مناسب و منطقی منابع انسانی و تجهیزات و اقلام (خصوصاً تأمین و توزیع اقلام دارویی) مورد نیاز بسته خدمت مانا در سطح مراکز و خانه‌های بهداشت و پایگاه‌ها برای اجرای هر چه بهتر این برنامه لازم است به نحوی که امکان اجرای بسته خدمت مانا در این سطوح وجود داشته باشد.

• شناسایی باورها، اعتقادات و نگرش‌های بومی و منطقه‌ای در برنامه‌ریزی کمک خواهد کرد.

• ارزشیابی براساس میزان بهبودی در عوامل خطرزای بیماری‌های مزمن یا نشانه‌های آن و پذیرش شیوه درمان مناسب از نشانه‌های عملکرد این برنامه باشد.

• آموزش بسته خدمت مانا به شکل کارگاه‌هایی در سطوح مختلف اجرا شود. این آموزش‌ها هر سال و بر حسب میزان دانش و مهارت پزشکان و مراقبان سلامت و مریبان مراکز آموزش بهورزی برنامه ریزی و اجرا شود.

• انجام عملی و تمرینات در عرصه و بررسی مشکلات حاصل از خودآموزی نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

• در مسیر آموزش و اجرا از اطلاعات و توضیحات تکمیلی موجود در سامانه پرونده الکترونیک استفاده شود.

منابع

- بوکلت مراقبت‌های ادغام یافته ناخوشی‌های اطفال (مانا) غیرپزشک
- دستورالعمل اجرایی بسته خدمت مانا کتاب راهنمای مانا ۱۴۰۲
- راهله طغیانی و همکاران. بررسی آگاهی و نگرش خانواده‌های دارای کودک زیر ۵ سال در خصوص برنامه ادغام یافته مراقبت ناخوشی‌های اطفال در سال ۹۰
- فاطمه تاج‌الدینی و همکاران. ارزیابی برنامه مراقبت‌های ادغام یافته کودک سالم در مراکز بهداشتی درمانی شهری تحت پوشش دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی (۱۳۹۱-۱۳۹۲)
- کامران حاجی نبی و همکاران. اجرای برنامه ادغام یافته کودک سالم و شاخص‌های کودکان در شبکه بهداشت و درمان شهرستان نور ۱۳۹۲